

Veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu taotlusele keskkonnamõju hindamise algamata jätmine

I. OTSUSTUS

Lähtudes Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi *RMK*) esitatud veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu taotlusest, arvestades keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punkti 2, § 6 lõike 2 punkti 22, § 9 lõiget 1, § 11 lõikeid 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, § 12 lõige 1¹ punkti 1, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõiget 1 ja § 15 punkti 8, keskkonnaministri 16.08.2017 määrust nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ otsustab Keskkonnaamet:

- 1. Jätta algamata keskkonnamõju hindamine RMK esitatud veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu taotluse menetluse raames.**
- 2. Täiendavad keskkonnauuringud ei ole vajalikud, samuti kavandatava tegevuse erisused ja keskkonnameetmed muidu ilmnedu võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks.**

II. ASJAOLUD

RMK esitas 29.05.2025 Keskkonnametile veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu taotluse¹ Võru maakonnas Rõuge vallas Saarlase külas Pärlijõe² asuva Saarlase paisul³ paisutuse likvideerimiseks ja paisutusala korrastamiseks. Tööde piirkond asub Võru maakonnas Rõuge vallas Saarlase külas Saarlase veski kinnistul⁴.

Taotletav tegevus (paisutuse likvideerimine, veekogu süvendamine, tahkete ainete paigutamine veekogusse või sette eemaldamine veekogust korrashoiu eesmärgil) ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) kohaselt. Kavandatava tegevuse ala asub Natura 2000 võrgustikku kuuluval Pärlijõe loodusalal ja Pärlijõe hoiualal⁵. Pärlijõe loodusala kaitse-eesmärgiks on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisa elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) ning II lisa liikide – jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*), võldase (*Cottus gobio*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade kaitse. Pärlijõe hoiuala kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisa elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) ning II lisa liikide – võldase, rohe-vesihobu ja paksukojalise jõekarbi elupaikade kaitse.

KeHJS § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik. Kavandatud tegevus ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega ega ei ole selleks otseselt vajalik.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt otsustaja vaatab tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (KMH) algamise või algamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes

¹ Registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 29.05.2025 dokument nr DM-132483-1

² VEE1155700

³ PAIS021320

⁴ Kinnistu katastritunnus 69702:001:0111

⁵ RAH0000197; KLO2000078

2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, veeseaduse § 198 lõike 2 kohaselt on antud juhul otsustaja Keskkonnaamet KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lõike 2 punkti 22, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ määruse nr 224 § 1 lõike 1 ja § 15 punkti 8, KeHJS § 6¹ lõike 3 ja § 11 lõigete 2 ja 4 kohaselt peab loa andja andma eelhindangu selle kohta, kas selline tegevus, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis võib üksi või koostoimes muu tegevusega eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala või kaitstavat loodusobjekti, on olulise keskkonnamõjuga tegevus ning kaaluma KMH algamise vajalikkust. KeHJS § 11 lõike 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhindangust ja asjaomase asutuse seisukohast.

EELHINNANG

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6¹ lõike 3 järgi annab Keskkonnaamet eelhindangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ (*määrus nr 31*).

1. Kavandatav tegevus

1.1. tegevuse iseloom ja maht

Veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu taotlus esitati Võru maakonnas Rõuge vallas Saarlase külas Pärlijõe asuva Saarlase paisu paisutuse likvideerimise ja paisutusala korrastamise eesmärgil. Kalade rändetingimuste parendamiseks praegused liigveelaskme ja silla konstruktsioonid lammutatakse ning ehitatakse uus monoliitne raudbetoonist raamsild tugiseintega. Veskikanali sissevool suletakse betoonseinaga. Pinnastammi ülaveepoolne tugisein lammutatakse 0,3...0,5 m projekteeritud maapinnast madalamaks ning pinnastammi ülaveepoolne nõlv muudetakse laugemaks. Jõesärgi kujundatakse ca 50 m pikkune karestik languga ~2%, millele paigaldatakse suuremaid voolu kujundavaid kive ($d \approx 0,7 \dots 1,0$ m). Karestikust ca 30 m ülesvoolu puhastatakse jõesärgi setetest ning kindlustamata jõesärg jäetakse looduslikule kujunemisele. Karestikust ca 20 m allavoolu viiakse rajatav kivikindlustis sujuvalt kokku olemasoleva põhjaga. Täiendavalt on kavandatud ca 1400 m² veepeegliga tiigi rajamine endise paisjärve alale. Tiik rajatakse dolomiidikihist kõrgemale. Projekteeritud tiik hakkab asuma jõe vasakul kaldal ning tiigi ja karestiku vahele on planeeritud kividega kindlustatud ülevool. Tiigist ja silla ehituskaevikust välja kaevatava pinnasega täidetakse alasid tiigi vahetus ümbruses ja paisjärve alal.

Ehitustööde käigus uputatakse vette tahkeid aineid: 350 m³. Süvenduspinnase maht on ca 250 m³. Sette eemaldamise maht on ca 450 m³.

1.2. tegevuse seos asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähi- piirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega

Taotletavaks tegevuseks ei ole planeeringu koostamine vajalik. Tööde alale ei ole teadaolevalt detailplaneeringuid kehtestatud. Rõuge valla koostatava üldplaneeringu maakasutuse kaardi järgi pole kavandatava tegevuse ala määratletud eraldi otstarbega maa-alaks. Saarlase veski kinnistu sihtotstarve on maatulundusmaa 100%.

Pärlijõgi on rohevõrgustiku koridoriks, tegevuspiirkond jääb väärtusliku maastiku ja rohevõrgustiku alale. Seega kavandatav tegevus ei ole vastuolus koostatava planeeringuga.

Kavandatav tegevus on seotud Koiva vesikonna veemajanduskavaga 2022-2027 (VMK). Vesikonna veemajanduskava koostamisel lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu veepoliitika raamdirektiivis (2000/60/EÜ) ja veeseaduses sätestatud eesmärkidest ning nõuetest. Veepoliitika raamdirektiiv seab veekaitse põhieesmärgiks kõikide vete hea seisundi saavutamise. VMK meetmekava näeb ette Saarlasõ paisule meetme: „Vooluveekogu tervendamine, hüdro-morfoloogiliste tingimuste parandamine ja elupaikade taastamine.“

1.3.ressursside, sealhulgas loodusvarade, nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik, kasutamine

Tegevus on kavandatud avalikult kasutatavas veekogus ja kaldaalal. Kavandatava tegevuse jaoks kasutatakse järgmisi ehitusmaterjale: betoon, graniitkivid, killustik, geotekstiil, EPDM geomembraan, jämekruus ja kasvupinnas. Kärstiku säng ning jõepõhi kärstikust ca 20 m ulatuses allavoolu kaetakse kivikindlustusega geotekstiilil. Korrastatakse ajutiste rajatiste all olnud jõelõigud: alaveepoolne jõepõhi kindlustatakse kividega ning kärstik viiakse kokku olemasoleva jõepõhjaga. Kärstikust ülaveepoolne jõelõik puhastatakse settest ca 30 m ulatuses ning põhi viiakse sujuvalt kokku olemasoleva jõepõhjaga. Kaldad ja endise paisjärve ala korrastatakse. Selle käigus rajatakse kärstiku läänepoolsele küljele tiik ning väljakaevatav pinnas kasutatakse ära tiiki ümbritsevate alade ja paisjärve ala täitmiseks ja nõlvade korrastamiseks. Tiigi ja kärstiku vahele rajatakse ülevool, mis kaetakse kivikindlustusega geotekstiilil. Samasuguselt kindlustatud voolusäng rajatakse tiigi edelaküljele, seal asuvast ojast vee tiiki juhtimiseks. Tiigi põhi rajatakse dolomiidikihist kõrgemale ning tiigi sügavus ja põhja kuju kujunevad vastavalt sellele. Tiigi sissevoolu poolne ots, kus dolomiidikiht paikneb kõrgemal, kujundatakse laueks (nõlvus 1:6), et tekiks madalaveeline kiiremalt soojeneva veega ala, mis võib sobida sigimispaigaks kahepaiksetele ning soodustada loodulikke mitmekesisust. Töökorras tehnika kasutamisel ei ole põhjavee või pinnavee saastumise ohtu.

1.4. tegevuse energiakasutus

Töid viiakse läbi ehitusmasinatega. Energiakasutus on peamiselt seotud masinate poolt kütuse kasutamiseiga tööde teostamiseperioodil, mille energiakulu ei põhjusta olulisi ebasoodsaid mõjusid.

1.5.tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Projekti järgi rajatakse ettevalmistavate tööde käigus jõe vasakkaldale ehitusaegne ajutine möödavoolukanal. Silla üla- ja alavee poolele rajatakse ajutised veetõkketammid ning vesi juhitakse möödavoolukanalit kaudu ümber silla. Olemasoleva silla konstruktsioonide lammutamine ja uute rajamine ning kärstiku rajamine toimub kuivas sängis. Paisu likvideerimisega kaasneb paratamatult setete allakanne nii ehitusalalt kui ka jõesängist seniselt paisutusalt. Setetekoormuse suurenemine leiab aset nii ehituse ajal kui ajutiselt selle järel. Paisust allavoolu jääv jõeosa peab taluma suurenenud setetekoormust vähemalt kuni järgmise suurveeperioodini. Suurenenud setetekoormus võib ulatuda mitme kilomeetri kaugusele Saarlasõ paisust allavoolu, mõju täpsemat võimalikku ulatust ei saa määrata. Setetekoormuse suurenemine on lühiajaline ja järgmisel suurveeperioodil kärstikud ning ritraalsed lõigud puhastuvad setetest. Setete allakandumise oht kaasneb ka tiigi rajamisega, kui tiigist väljakaevatavat pinnast paigutatakse endise paisjärve alale. Tiigi kaevamisel ja pinnase paigutamisel peab olema välistatud heljumirohke vee, muda ja pinnase valgumine jõkke. Vihmaperioodidel tuleb tööd peatada ning pooleliolev ehitus vajadusel konserveerida.

Eelistatud on tööde teostamine ühe perioodi jooksul, mitte jaotada töid mitme aasta peale, sest see pikendaks ka võimalike häiringute kestust.

Taotletava tegevusega ei kaasne saasteainete heidet pinnasesse, vette või välisõhku.

Valguse, kiirguse ja lõhnareostust tegevusega teadaolevalt ei kaasne, samuti ei põhjusta tööde läbiviimine norme ületavat müra, müratase on sarnane tavalise ehitustegevusega kaasnevale mürale ja liiklusrumürle.

1.6. tekkivad jäätmed ning nende käitlemine

Tegevuse käigus on tekkivateks jäätmeteks lammutusjäätmed, mis koosnevad puidust, kividest ja (raud)betoonist, vähesel määral võib tekkida olme- ja pakendijäätmeid ning ohtlikke jäätmeid (määrdeainete pakendid vms).

Tekkivad jäätmed tuleb üle anda vastavaid jäätmeid käitlevale ettevõttele. Töömaal peab olema varustus reostuse eemaldamiseks ja olmejäätmete kogumiskoht.

1.7. tegevusega kaasnevate avariilukordade esinemise võimalikkus, sealhulgas heite suurus

Peamine tegevusega kaasnev oht on pinnase ja/või sette allavoolu kandumine ehitustegevuse käigus. Avariilukorrad võivad tekkida kütuse või õli maha või vette valgumise korral või ootamatult suure vooluhulga korral jões, mis võib põhjustada tööde tsoonis pinnase uhtumist. Kui tegevuse läbi viimisel kasutatakse tehniliselt korrasolevaid masinaid, on avariilukorra tekke oht eeldatavalt väike.

1.8. tegevuse seisukoht asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide ohust, sealhulgas kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide ohust teaduslike andmete alusel

Kavandatava tegevuse käigus tekkida võivate suurõnnetuste või katastroofide oht on väike. Kavandatav tegevus ei soodusta katastroofide või suurõnnetuste tekkimist. Tegevusega ei kaasne eeldatavalt suurõnnetuste või katastroofide tekke ohtu.

2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

2.1. olemasolevad ja planeeritavad maakasutused ning seal toimuvad või planeeritavad tegevused

Saarlase pais asub eraisikule kuuluval Saarlase veskikinnistul (kat nr 69702:001:0111). Kinnistu sihtotstarbeks on märgitud 100 % maatulundusmaa. Maakasutuse muutust ei ole ette näha. Pärlijõgi on avalikult kasutatav veekogu, mille ääres on 4 m ulatuses kallastada.

2.2. alal esinevad loodusvarad, sealhulgas maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime

Saarlase pais asub Pärlijõeal, mis on selles kohas veekogumina arvel. Pais on kahe veekogumi piiriks: paisust allavoolu jääb veekogum 1155700_2: Pärlijõgi Saarlase paisust suudmeni, mille ökoloogiline seisund on 2023. aastal hinnatud heaks; paisust ülesvoolu jääb veekogum 1155700_1: Pärlijõgi lähtest Saarlase paisuni, mille ökoloogiline seisund on 2023. aastal hinnatud halvaks. Ökoloogilise seisundi mittehea näitaja on JKI (jõgede kalastiku indeks) ning põhjusena on välja toodud: „Varasemast paisud (Saarlase, Pärlijõe), Ala-Raudsepa kalapääs?, Sanna Mäeveski ebaefektiivne kalapääs?“

2.3. keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasutusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Tegevusest otseselt mõjutatav piirkond on veekogu osa ja kaldaala, kus tegevust läbi viiakse. Tegevuspiirkond asub hajaasustusalal - Saarlasõ külas.

Tööpiirkond jääb Pärlijõe hoiuala (KLO2000078) territooriumile, mis kuulub Pärlijõe loodusalana (RAH0000197) Natura 2000 võrgustikku.

Looduskaitseaduse alusel kaitstavatest vee-selgrootutest on teada paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*; II kaitsekategooria), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*; III kaitsekategooria) ja rohetondihobu (*Aeshna viridis*; III kaitsekategooria) esinemine Pärlijões. Pärlijõe paisu piirkonnas on olemas sobivad elupaigad paksukojalisele jõekarbile ja rohe-vesihobule.

Pärlijõgi Pärlijõe hoiuala piires kuulub keskkonnaministri määruse nr 73 (15.06.2004) alusel „Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse“ ning seal kehtivad LKS § 51 piirangud.

Kavandatud tegevused parandavad loodusalal kaitstava elupaigatüübi – jõed ja ojad (3260) – kaitse seisundit, sest tegevuste läbi väheneb jõe tõkestatus ning paraneb jõe hüdro-morfoloogiline kvaliteet. Kavandatud tegevused parandavad ka loodusalal kaitstavate liikide – jõesilmu, võldase, rohe-vesihobu ja paksukojalise jõekarbi kaitse seisundit, sest tegevused: parandavad jõesilmu rändevõimalusi paisust ülesvoolu jäävatele sigimisaladele; tagavad võldasele paremad rändevõimalused ning seeläbi vähendavad praegu paisust üles- ja allavoolu jäävate asurkondade isoleeritust; parandavad paksukojalise jõekarbi levikuvõimalusi jões (karbi vastsed parasiteerivad kaladel ning kalade paremad liikumisvõimalused parandavad ka karbi levikuvõimalusi); suurendavad jõesilmu vastsetele, võldasele, paksukojalisele jõekarbile ja rohe-vesihobule soodsate elupaikade ulatust kuni 0,3 km pikkuses jõelõigus. Seega on kavandatud tegevused otseselt suunatud loodusala kaitse-eesmärkide saavutamisele.

Saarlasõ paisu lähedusse jääb mitu pärandkultuuriobjekti: paisu kõrval asub Saarlase vesiveski, paisust vahetult allavoolu jäävad Saarlase seitse allikat ning paisust ca 70 m kaugusele jääb Saarlasõ veski ristimänd.

Kavandatava tegevuse maa-ala piires puuduvad teadaolevalt sellised alad, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada.

2.4. inimese tervis ja heaolu ning elanikkond

Veekogu avalikku kasutamist mõjutatakse osaliselt tööde teostamise ajal. Tööde läbiviimine ei ohusta inimeste tervist ega heaolu.

3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

3.1. mõju suurus, ulatus ja tõenäoliselt mõjutatava elanikkonna suurus

Tööde käigus on kavandatud veekogu põhja tahkete ainete, sh pinnase paigutamine, ca 305 m³, sette eemaldamine ca 430 m³ ning veekogu süvendamine mahus ca 250 m³. Eeltoodu ilmestab tööde piirkonna ja tööde mahu väiksest osatähtsust kogu veekogu parameetritega võrreldes.

Tööd veekogus ja kaldal põhjustavad tööde ajal veekogus heljumi tavapärasest suuremat

esinemist. Tegemist on siiski tööde ajal peamiselt töötsoonis ja selle vahetus läheduses esineva häiringuga, mis taastub peale tööde lõppu ning mille mõju kogu veekogu aspektist lähtudes on väheoluline.

Tööde teostamine toimub päevasel ajal ning kasutatava tehnika müra mõju jääb tööde piirkonda.

Tegevusest on otseselt mõjutatud ala, kus tegevus toimub. Tegevuse eesmärk ja lõpptulemus on lähiümbruse jaoks visuaalselt positiivne. Kuna tegemist on ühekordse tegevusega, ei ole tööde puhul tegemist pikaajalise olulise mõjuga.

3.2. mõju ilmnemise tõenäosus ja aeg

Kavandatud tegevusega kaasnevad häiringud avalduvad tööde ajal. Tööde ajal esineb müra ja tavapärasest suurem heljumi sisaldus vahetult veekogu töötsoonis. Arvestades tööde ala ja piirkonnaga, ei ole tegemist olulise keskkonnamõjuga, vaid ajutise tööde perioodiga seotud häiringuga. Tavapäraselt peale tööde lõppu vee kvaliteet normaliseerub (heljum settib).

3.3. mõju laad, tugevus, kestus, sagedus ja pöördumus

Veekogu põhja tahkete ainete, sh pinnase paigutamine ja veekogust sette eemaldamine on ühekordne tegevus. Seega on tegemist peamiselt tööde ajal esineva väheldase mõjuga. Tööd on sobivate ilmastikutingimuste korral teostatavad lühikese ajaperioodi jooksul, mistõttu on tegevuse mõju kokkuvõttes ühekordne ja lühiajaline. Peale tööde lõppu häiring veekogule lõpeb ning veekogu veekvaliteet on eeldatavalt endine (heljum settib).

3.4. mõju piiriülesus

Kavandatava tegevusega ei kaasne piiriülest mõju.

3.5. mõju Natura 2000 võrgustiku alale

3.5.1 Natura 2000 ala kaitse-eesmärgid ja nende kirjeldused

Pärlijõe pais asub Pärlijõe hoiualal (KLO2000078), jõe ülemjooksul. Pärlijõe hoiuala hõlmab Pärlijõe alam- ja keskjooksu lõigus suudmest kuni loodusliku sāngi lõpuni Mikita külas (25,9 km). Pärlijõe hoiuala kaitse-eesmärgiks on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisa elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) ning II lisa liikide – võldase, rohe-vesihobu ja paksukojalise jõekarbi elupaikade kaitse.

Elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) - alla kuuluvad Eestis jõgede ja ojade need lõigud, mis on püsinud looduslikus või looduslähedases seisundis. Tähelepanu vāārivad eelkõige kõrgustikelt algavad vooluveed, kus leidub jugasid ja kivise-kruusase põhjaga kārestikke. Vāārtuslikud on ka suurtest allikatest algavad külmaveelised jõed ning looduslikus looklevas sāngis voolavad tasandikujõed, mis moodustavad vanajõgesid ning kus on paiguti ka kārestikke või kiirevoolulisi kivise-kruusase põhjaga lõike. Enamasti loovad sellised jõed mitmekesiseid elupaiku, mida asustab liigirikas ja vāārtuslik jõe-elustik (sealhulgas ka haruldastesse ja/või ohustatud liikidesse kuuluvad loomad ning taimed). Sellesse elupaigatüüpi arvatud jõed ja ojad peavad olema sedavōrd puhtad, et seal saavad elada ka reostuse suhtes tundlikud liigid.

Jōesilm (*Lampetra fluviatilis*) Keha angerjalaadne, pikkus tavaliselt 25–40 cm. Selg oliivroheline, pronksjas või must, küljed sinakashallid või pronksjad, kõhualune kollakasvalge.

Suuava ümbritseb sarvhammastega imilehter. Eluviis siirdeline. Rannikujõgedes tavaline. Sigimispaigaks on jõgedes-ojades olevad kiirevoolulised kivise-kruusase põhjaga lõigud, vastsete elupaikadeks on jõgede-ojade kaldavööndis olevad liiva-mudasetted. Jõeelu periood kestab 3–5 aastat, seejärel teevad vastsed läbi moonde, muutuvad hõbedasteks laskujateks ning siirduvad merre, kus toituvad parasiitselt peamiselt kaladest kuni suguküpsuse saabumiseni. Seejärel toimub kuderänne jõgedesse. Pärast kudemist valmivad hukuvad.

Võldas (*Cottus gobio*)

Väike bentiiline tõlvja keha ning laia ja lameda peaga kala. Pikkus Eestis kuni 13 cm. Soomused kehal puuduvad, keha osaliselt kaetud väikeste ogadega. Pea külgedel lõpuskaantel, mõlemal pool, üks suurem püstine kõverdunud oga. Kehavärvus tavaliselt pruunikas või hallikas marmorjas, ebakorrapäraste tumedate laikudega. Esineb peamiselt jõgedes ning rannikumeres, järvedest Peipsis, Võrtsjärves ning Saaremaa Karujärves. Paikse eluviisiga. Asustab enamasti kivise põhjaga alasid, vähemal arvukusel esineb kruusasel või liivasel põhjal, kus kasutab varjupaikadeks puurisu, veetaimestikku või tühje karbikodasid. Liik on hapnikunõudlik ja reostuse suhtes väga tundlik. Ohuteguriteks on reostamine, eutrofeerumine, jõgedes ka süvendamine, kraavitamine ja äravoolu reguleerimine.

Rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*)

Keskmisest suurem kiililiik. Iseloomulikeks tunnusteks on rohelised, teineteisest eraldatud silmad, laiade roheliste triipudega rindmik ning must kollakasrohelist triipudega tagakeha. Valmivad elavad vooluveekogude lähedal, kiire voolu ja puhta veega jõgede-ojade kallastel. Vastsete elupaigaks on kiirema vooluga ja hapnikurikka veega jõed-ojad, kus esinevad enamasti liivase põhjaga aladel. Ohuteguriteks on jõgede reostamine ja eutrofeerumine, maaparandus (jõgede süvendamine, kraavitamine, setetekoormuse suurenemine), paisutamine, jõgede äravoolu reguleerimine. Negatiivne mõju on põuaperioodidel ja sellega kaasneval veevaegusel ning koprapaisudel.

Paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*)

Kuni 7–8 cm pikkune kergelt neerja kujuga karp. Vanemate isendite värvus tumepruun, nooremad heledamad. Elupaigaks keskmise ja kiire vooluga, eelistatult neutraalse või nõrgalt aluselise veega, jõed ja ojad. Puudub allikalistes ja külmaveelistes jõgedes-ojades. Vastsed (glohiidid) parasiteerivad põhjaeluvuuga kalade kehal ja lõpustel. Asurkonna püsimiseks ja levikuks on vajalik vaheperemees-kalastiku olemasolu.

Ohuteguriteks on maaparandus ja põllumajanduslik reostamine mürkide ja väetistega, suur setetekoormus, paisutamine, veetaseme muutused reguleeritud jõgedes, pikad põuaperioodid ja sellega kaasnev veevaegus. Oluline negatiivne mõju on liigile koprapaisudel. Veetaseme alandamisel paisutuselal võivad isendid kuivale jääda ja hukkuda ning kaevetööde ajal töötsoonis olevad isendid võivad mattuda setete alla või saada setetega koos jõest välja tõstetud. Selle vältimiseks on projektis ette nähtud karpide ümberasustamine tööde piirkonnast üles- või allavoolu olevatesse jõelõikudesse. Ümberasustamist tuleb teha kahes järgus: esmalt vahetult pärast paisutuse allalaskmist vee alt välja tulnud alast ning hiljem vahetult enne kaevetööde algust jõepõhjast tööde tsoonist. Tõid peab teostama hüdrobioloogia kvalifikatsiooniga ekspert. Karpide otsimiseks jõepõhjast tuleb kasutada vesikiikrit ning jõe põhi tööde tsoonis tuleb kogu ulatuses üle kontrollida.

3.5.2 Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura 2000 alale

Kavandatud tegevused parandavad loodusala kaitstava elupaigatüübi – jõed ja ojad (3260) – kaitseseisundit, sest tegevuste läbi väheneb jõe tõkestatus ning paraneb jõe hüdro-morfoloogiline kvaliteet. Kavandatud tegevused parandavad ka loodusala kaitstavate liikide – jõesilmu, võldase, rohe-vesihobu ja paksukojalise jõekarbi kaitseseisundit.

Saarlasõ paisu likvideerimine ning jõe looduslähedase sängi taastamise vajadus tuleneb asjaolust, et paisrajatise tõttu on kalade ränne tõkestatud. Kavandatud tegevused parandavad looduslal kaitstava elupaigatüübi – jõed ja ojad (3260) – kaitse seisundit, sest tegevuste läbi väheneb jõe tõkestatus ning paraneb jõe hüdro-morfoloogiline kvaliteet (taastub looduslähedane säng kuni 0,2 km pikkuses jõelõiguses ning välditakse edaspidi ohtu jõe äravoolu reguleerimiseks paisu juures).

Kavandatud tegevused parandavad ka looduslal kaitstavate liikide – jõesilmu, võldase, rohe-vesihobu ja paksukojalise jõekarbi kaitse seisundit, sest tegevused:

- tagavad jõesilmule rändevõimaluse paisust ülesvoolu jäävatele sigimisaladele;
- tagavad võldasele paremad rändevõimalused ning seeläbi vähendavad paisust üles- ja allavoolu jäävate asurkondade isoleeritust;
- parandavad paksukojalise jõekarbi levikuvõimalusi jões (karbi vastsed parasiteerivad kaladel ning kalade paremad liikumisvõimalused parandavad ka karbi levikuvõimalusi);
- suurendavad jõesilmu vastsetele, võldasele, paksukojalisele jõekarbile ja rohe-vesihobule soodsate elupaikade ulatust kuni 0,2 km pikkuses jõelõiguses.

Eeltoodust tulenevalt saab järeldada, et kavandatud tegevus on otseselt suunatud loodusala kaitse-eesmärkide saavutamisele. Kavandatava tegevuse osaks olev endise paisjärve ala korrastamine ja sinna tiigi rajamine ei ole otseselt loodusala kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalik tegevus.

Puudub oluline negatiivne mõju kaitsealadele ja kaitseväärtustele, kui kavandatava tegevuse elluviimise käigus peetakse kinni projektis toodud nõuetest. Kokkuvõtlikult saab öelda, et kavandatud tegevusel on jõe kalastiku (sh lõhelaste) seisukohast pikaajaline ning oluline positiivne mõju. Tegevusega kaasnevad negatiivsed mõjud on lühiajalised, pöörduvad ning väheolulised.

Kavandatava tegevusega ei kaasne ebasoodsat mõju, mis võiks pikaajaliselt ja pöördumatult kahjustada loodusala eesmärgiks olevat elupaigatüüpi. Seega, ei avalda kavandatud tegevus ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustikku kuuluva Pärlijõe loodusala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele.

Kavandatud tegevus toimub veekogus ja selle kaldal. Tööde ajal esineb tavapärasest suuremat müra.

3.6. Teised kaitsealad ja muud liigid

Pärlijõe loodusala on kaitstav Pärlijõe hoiualana. Hoiuala kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisa elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) ning II lisa liikide – võldase, rohe-vesihobu ja paksukojalise jõekarbi elupaikade kaitse. Hoiuala kaitse-eesmärgid ühtivad loodusala kaitse-eesmärkidega. Tegevuse mõjusid on käsitletud ptk 3.5.2.

3.7. kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Keskkonnaamet ei ole taotletud tööde perioodiks lähikonnas väljastanud muid veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringud (va allavoolu asuval Ala-Rausepa paisu registreering) ega keskkonnalubasid veekogu korrashoiutegevusteks, süvendamiseks või muuks taoliseks tegevuseks vees, seega ei eeldata veekogus varasema tegevusega koosmõju avaldumist.

3.8.ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalused

Kui töid viiakse läbi nõuetekohaselt, ei ole ebasoodsat mõju ette näha.

4. Eelhindangu järelendus

Keskkonnaameti hinnangul puudub Pärlijões asuva Saarlasõ paisu likvideerimise ning jõesängi taastamisel oluline keskkonnamõju, mistõttu KMH algatamine ei ole vajalik alljärgnevatel põhjustel:

1. Kavandatud tegevus ei avaldada ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustikku kuuluva elupaigatüübi looduslikult jõed ja ojad (3260) seisundile, Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgiks olevale liikidele.
2. On välistatud, et tegevus avaldab püsivat ja pöördumatut ebasoodsat mõju Pärlijõe loodusalale, mis kuulub Natura 2000 alade võrgustikku, kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele.
3. Kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju veele ega välisõhule, samuti ei ületata piirmäärasid müra ja õhusaastatuse osas, vibratsioon eeldatavalt puudub. Tegevusega ei kaasne koosmõju teiste tegevustega.
4. Kavandatava tegevusega ei kaasne mõju inimeste tervisele, heaolule ja varale, samuti avariiolekordi või suurõnnetusi.
5. Tööde tegemisel keskkonnakaitsenõuetele vastavalt on avariiolekordade esinemine vähetõenäoline.

KeHJS § 11 lõike 8¹ kohaselt KMH algatamata jätmise otsus peab muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lõike 1 p 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedava võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lõike 2 järgi, kui eelhindangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmine, esitatakse eelhindangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

Lähtudes käesoleva eelhindangu tulemustest ning KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 kohasest teabest puudub vajadus kavandatava tegevuse erisuste või keskkonnameetmete järele muidu ilmnedava võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks.

III. MENETLUSOSALISTE ÄRAKUULAMINE

KeHJS § 11 lõike 2² alusel saatis Keskkonnaamet 10.06.2025 kirjaga nr DM-132483-2 keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuse eelnõu koos eelhindangu ja veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu eelnõuga taotlejale seisukoha küsimiseks. Eelnõude kohta ettepanekuid ja märkuseid määratud tähtaja jooksul ei esitatud.